

הממד ה-12

אלישע בר-מאיר

על הכסא הגבוה מתחת לעץ האלון אני מעביר את הזמן, משחזר את החיך הנבוך של פרופסור מישקין ואת הקריצה הקטנטנה עם התכנסות הגבות העבותות, מוצף געגועים אל התאים האפורים העוטפים את התאים הלבנים כקליפה מגוננת. ממעמקים אני מעלה את זכרון הרעיונות המישקיניים שיצרה רשת הסינפסות המסועפת והשתקפותם במשפטים הקצרים שהובילו אותנו אל הפתרונות. אותם ניצוצות זעוריים שהבעירו אש גדולה, עברה דחיתי את העלייה לארץ במשך חמש שנים. היינו צוות של שניים בתוך תשבץ פנוראמי, ימים ולילות בלשנו אחרי משוואות-סתר בעולמות רחוקים. מושג הזמן השתנה, כל שנייה התייחדה במעמקי משקלה הסגולי, בכל דקה תקתקו שניות ארוכות בהן השלמתי את הדוקטורט בפיזיקה. כבר לא רציתי להישאר במקום ההוא אפילו דקה, קסמה של העיר הגדולה התפוגג זה מכבר, הראש שלי ערג למחוזות אחרים. באחת דהו בעיניי מראות הנהר הקפוא וצריחי הכנסיות וחברו אל הקור המעיק, אל המעילים הגדולים הדהויים ועשן הארובות, אל העננים האפורים המשמימים שצבעו את השמיים בגוונים חד-גוניים וערפיליים. אפור, אפור. האפור שבחוץ חבר אל האפור הפנימי. הבניינים הפכו עתיקים ומשמימים, השלג על המדרכות היכה בי בצבעו החום והמלוכלך ואפילו הרדיאטורים הענקיים החלידו. הנערות הצעירות פשטו ולבשו צורה, פרינציפסות של חלום השתקפו כבבשושקות עטופות דובלונקות וסוודרים כבדים כהים, טופפות אט-אט בבוע בנעליהן החומות. אזי מישקין, איזה ראש היה לך, מה לא עשיתי כדי להישאר בקרבתך.

רק פעם אחת היו פה יריות. את האקדחים אני מגלה ממש בקלות, אני בן אדם יסודי, לא קל לעבוד עלי. יותר קשה למצוא את הסכינים, לפעמים הם מאוד קטנים, מקופלים ועשויים מפלסטיק שלא מצפצף במגלה המתכות. הם מחביאים אותם במקומות משונים על הגוף, אפילו בתוך הרסטות עם החרוזים הצבעוניים. אתה שואל איך הגעתי להיות מאבטח בבר של עמק האלכוהול, אז קודם כל כדאי שתדע, הג'וב הזה ממש מתאים לי. אני מגיע בשעה רבע לתשע בערב, כל ערב, נכנס למטבח, לוקח שניצל או הרינג או מה שיש עם שתי פרוסות לחם לבן, תמיד עם כוס בירה. משעה תשע אני כאן מאבטח, נתנו לי כיסא גבוה כדי לראות מרחוק את כל מי שמתקרב. מזל שאני איש גדול ואף אחד לא רוצה להתעסק איתי. רק לפעמים יש בעיה: כשאני צריך להשתין בגלל

הבירה, מישהו חייב להחליף אותי. אבל תמיד בדיוק באותו זמן כולם נורא עסוקים שם בפנים, לא יכולים. בכל זאת אני מרוצה כי יש כאן שקט, בעיקר אחרי חצות, זה הזמן שלי. רק אז אני יכול לחשוב על התיאוריה החדשה ועל נטאשה הקטנה שלי.

מישקין ואני עקבנו אחרי כל החידושים והפרסומים באַסטרוֹפיזיקה של המדענים המפורסמים מהאוניברסיטות החשובות של שיקגו וקיימברידג', ומיד ידענו שהם טועים. אתה יודע, בעולם שלנו קיימים שלושה ממדים, תלת-ממד. החוקרים באנגליה גילו עוד ממדים, כמו ממד הזמן. ברור שזמן הוא ממד, היום יודע את זה כל מי ששמע על איינשטיין. יום אחד קראנו שהם מצאו שביקום שלנו יש יותר מחמישה ממדים, הם גילו ממד נוסף – הממד השישי. בכל העולם דיברו על זה. אותנו זה הצחיק, כי אנחנו כבר ידענו שקיימים אחד-עשר ממדים, היה ברור לנו שהם באיחור של חמישה ממדים.

מרגריטה הגיעה לעיר שלנו ללמוד ספרות רוסית כי "את דוסטויבסקי אפשר להבין רק בעיר שלו". אולי היו אלה הסוודרים הירוקים שהשתלבו בעיניה הירוקות, אולי בזכות הטיולים הספרותיים, מרגע לרגע רציתי אותה יותר. היא הייתה לוקחת אותי כל ערב לשתות קפה במקום אחר, הייתה מתיישבת מולי, תופסת לי את שתי הידיים, מספרת סיפור ומפרטת את מסלול הטיול בעקבות הסיפור. לא היה סיפור בלי טיול ולא היה שיר ללא סיפור. "העיר הזאת היא עיר מיסטית. תשכח כמה שעות מהפיזיקה שלך ותמריא למעלה אל המטאפיזיקה", הייתה אומרת וצוחקת. פעם אמרה: "בכל הערים יש מחסור במצרכים כמו ביצים, סבון, נרות וסוכר. אבל בעיר שלנו יש דווקא מחסור במציאות". היא לקחה אותי לטיול בשדרות נייבסקי בעקבות איש חשוב אחד שרדף אחרי האף שלו, כי האף שעזב אותו לבש מדים והלך להתפלל בקתדרלה. היא ניתבה אותי בדרכים חדשות וגילתה לי עולמות אחרים, רחוק מהמספרים והחישובים בהם הייתי שקוע. צעד אחר צעד התמכרתי לטיולים האלה של מרגריטה הספרותית. השכם בבוקר האוויר היה מתמלא בניחוחות של לחם חם וטרי שעלו מהמאפיות. הרחובות היו מוצפים באנשים עסוקים עמוסי בעיות, דאגות וצרות. בתוך ההמון הזה של עניים ועשירים, אנשי עסקים, פקידים וגנרלים היא החזיקה לי את היד והובילה אותי כמו ילד קטן בעולם של אגדה כשאני נגרר וגם נמשך אחריה, וכשהגענו בסוף למטרו הייתי חסר נשימה.

ימים ולילות התעמקתי בחקר הממדים של העולם שלנו, ידעתי שזה המפתח להבנה: איך זה התרחש, איך קורה שאנחנו הולכים, נושמים, צוחקים, חושבים, איך בכלל זה יכול להיות. תגיד לי אתה, יש משהו חשוב יותר מזה? איינשטיין היה קרוב לפתרון, ממש לפני שהלך לעולמו. הוא חיפש תורה אחת שתסביר ותפענח את הסוד של החיים. "התיאוריה של הכול" הוא קרא לה.

אם אתה הולך קדימה או אחורה בקו ישר, זה ממד אחד. אם אתה הולך שמאלה או ימינה, זה כבר ממד שני. ואם אתה הולך למעלה או למטה, זהו הממד השלישי. אבל אתה יכול לעלות או לרדת בריצה או בהליכה, כי אולי אתה קצת עייף, או צולע, אז יש גם ממד של הזמן. כעת אתה שואל איך גילינו עוד ממדים. את זה יהיה לך קל להבין כי אתה מנגן בגיטרה. תחשוב על המיתרים של הגיטרה. איך המיתר זז כשאתה מנגן? אם תשים לב תראה שהוא מתנועע לכל הכיוונים, לא רק בשלושת הממדים שאתה כבר מכיר. תנועות קטנטנות, בקושי אפשר להבחין בהן אפילו במיקרוסקופ, תזוזות של פחות מחלקיק של אלפית של מילימטר אחד קטן. הכיוונים האלה הם הרבה יותר משלושה. הנה הסברתי לך את תורת המיתרים בחצי דקה.

לאלכוהול צריך להתייחס בכבוד. יש בעיה עם הישראלים, הם משתכרים יותר מדי מהר. הרעיון עם אלכוהול הוא לשתות ולהיות שמח ועליז ולשכוח מכל הצרות והבעיות, אבל בלי לאבד שליטה. צריך לשתות צ'ייסר של 35 סנטימטרים מעוקבים תמיד רק אחרי הבירה. רק שכאן בארץ הכול הפוך: שותים צ'ייסר של וודקה וצ'ייסר של טקילה ועוד צ'ייסר של יגרמייסטר, ומיד נגמרים, מדלגים על הריחוף. מדברים שטויות, צורחים, מקיאים, אומרים כל מיני גסויות ומתחילות הבעיות. אני שומר פה בכניסה כבר שנתיים ומכניס את כולם, רוסים, אתיופים, ערבים, הבעל בית אמר לי לא לעשות הבדל. "תעשה כאילו קשה להיכנס אבל תכניס כל אחד, אם המגלה מתכות לא מצפצף". הבעל בית הזה הוא מניוק. רק כסף מעניין אותו.

בשבוע שעבר הגיעו כמה פרצופים שהכנסתי פנימה, מרחוק הבחנתי שיהיו איתם בעיות. אני פיתחתי עין עם הזמן, כמו חיישן שמתריע: זהירות, סכנה. בשעה שלוש בלילה שמעתי צעקות בתוך כל המוזיקה של הבר, רעש נוראי, ואני רואה אותם רצים החוצה עם מקלות וצועקים "איפה הם, איפה הם, ראית לאן הם ברחו?" אחרי דקה או פחות, בפינת הרחוב, הם תפסו שלושה צעירים, אחר כך נודע לי שהם ערבים, והיו שם מכות וגם פצועים. הזמנתי את המשטרה, ואמבולנס פינה אותם. החוקר של המשטרה סיפר לי שהכול קרה בגלל הבחורה, הם אמרו לה כמה מילים, אולי ניסו להתעסק איתה. אני לא יודע אם זאת הסיבה. היה לי מזל גדול שהם יצאו והכל קרה בחוץ, כי אם זה היה קורה בתוך הבר זה היה באחריותי, וככה זה הפך לתקרית רחוב באחריות המשטרה. אבל הבעל בית צעק עלי שהכנסתי ערבים לבר, אפילו שהם שילמו.

שבועיים אחרי שהגענו למרכז הקליטה גילינו שמרגריטה בהיריון. לאט-לאט התחברנו אל הארץ, אל האוויר, אל השמש החמה והשמיים הכחולים. למרות שלא תמיד הבינו אותנו, כי יש פה קולטורה אחרת, לא רק שפה אחרת. אתה יודע, כשמוציאים דג של ים ומעבירים אותו לבריכה של מים מתוקים, כל הפיזיולוגיה שלו משתנה, אבל לא האופי. מצאנו דירה קטנה, חדר וחצי, והכנו

בה כל מה שצריך בשביל הלידה של נטאשה. הדוקטור הודיע שיש לנו בת והראה לנו על המסך באולטרא-סאונד את הכיס של השתן ואת הכיס של המרה וגם את הלב הקטנצ'יק שדפק בקצב מהיר יותר מדפיקות הלב שלנו, שהיו מטורפות. מרגריטה סיימה את הקורס והפכה מומחית לא רק לספרות, גם לספרות. אני התחלתי לעבוד כאן בבר, כי חיפשתי עבודה זמנית. התאימה לי עבודת לילה כדי שאוכל להמשיך לעבוד על החישובים והנוסחאות. מרגריטה המשיכה להקריא לי סיפורים חדשים, סיפורים עם עלילות אחרות, צבועים בגוונים של צהוב, כחול, אדום, עם הרבה שמש שהפשירה את השלג והקרח של פעם.

מרגריטה והסיפורים שלה גילו לי את מה שאינשטיין לא הספיק לגלות. הבנתי שאני חייב לשכוח את החוקים של השכל הישר ולחפש כיוון אחר. הרעיון שלי היה למצוא ממד שיהיה לו אורך אינסופי, ללא סוף. אם תרים קצת את הראש ותביט למעלה אל השמיים, תראה את השביל של החלב. זה מה שעשיתי כל לילה על הכיסא הגבוה אותו הפכתי למצפה כוכבים. לילה אחד, במשמרת שלי כאן על הכיסא הגבוה מתחת לשמיים הבנתי שאם באמת היקום שלנו הוא אינסופי, חייבים להיות יקומים אחרים שגם הם אינסופיים. היקומים האלה זהים ליקום שלנו, אבל אנחנו לא מודעים לקיום שלהם. אני שואל אותך: אם אתה לא מכיר משהו, אתה בכלל לא יודע שיש דבר כזה, אז הוא קיים או לא?

כשסיפרתי לפרופסור מישקין באי-מייל שגיליתי את המימד ה-12, הוא כתב לי תשובה נרגשת. מישקין תמיד רואה כמה צעדים קדימה. הוא אדם נאיבי, לא מדבר הרבה, אבל השכל שלו חריף יותר מכל וודקה. כשהייתי מגיש לו עבודה חדשה, הוא היה קורא אותה, מחייך בקריצה ואומר: "כנראה שבזכות מחלת הנפילה שלי, התלמיד המוכשר שלי מעופף גבוה מעל לשמיים".

הנה נגמרת עוד משמרת, עוד מעט תעלה השמש. תודה לך שיצאת לעשן ונשארתי איתי כל הלילה לשמוע את הסיפור שלי. פעם ראשונה שמישהו יש לו מספיק סבלנות לשמוע. האנשים בארץ אפילו את המשפט שאני אומר לא נותנים לגמור, כל כך בווער להם לדבר. אולי זה בגלל שהם מפחדים שישכחו את הדברים החשובים שיש להם להגיד. אתה יודע, המשמרות שלי כאן הן מתנה גדולה, בזכותן אני נמצא בתוך המשימה שלי: לחפש פתרון לחידה הגדולה. נכון שאין לי מספיק זמן לעבוד על התיאוריה החדשה, אבל זו לא ממש בעיה בגלל האושר שיש לי עם נטאשה הקטנה שלי, שנינו נותרנו לבד ביקום הזה. לפעמים אני מצטער לראות את הבחורות שבאות לבלות כאן בבר בגלל השטחיות והטיפשות, תסלח לי, שלהן. אני רואה את חצאיות המיני, את הצבעים והקעקועים, איך הן מפוספסות, מחפשות רק בחורים. כל הזמן אני חושב מה לעשות כדי שנטאשה שלי תגדל להיות שונה. בוודאי שיש גם אחרות, אותן אני מזהה מרחוק. עדינות, חכמות, רציניות. אתה שואל איך אני יודע שהן

חכמות. טוב, זה ברור, לפי העיניים שלהן, הן לא צריכות אפילו לפתוח את הפה.

הממד שגיליתי הוא ממד שאין בו חיים כי האטומים מפורקים ואז לא מתפתחים חיים, לא יכולים להיווצר אפילו חיידקים. זה מצב הפוך ממה שקורה בכדור הארץ שלנו. כאן המולקולות נשברות לאטומים כי אנשים מתים כל הזמן, והמולקולות המפורקות של המתים מתאחדות לאט לאט עם המולקולות של האדמה.

אני רואה שאני מסבך אותך, אם זה קשה מדי רק תגיד לי. אתה שואל איך כל זה קשור למפץ הגדול. תחשוב שהיקומים האלה נעים כמו גלים ענקיים שלפעמים מתנגשים. מפץ גדול יכול להתרחש רק כשנוצר מפגש של חלקיקי אנרגיה בין יקומים מקבילים בחלל, זו תופעה נדירה מאוד. תראה, זה לקח הרבה זמן, אבל בעקבות מרגריטה והסיפורים שלה הבנתי שהפיזיקה המודרנית היא כמו שירה, מוגבלת רק על ידי הדמיון. לא כמו אותם פיזיקאים שלא יכלו להעלות בדעתם מחשבה דמיונית כל כך שיקום אינסופי הוא לא סופי, ושיש אינסוף אפשרויות בעולם של הדמיון.

בלידה של נטאשה מרגריטה מתה. בחדר הלידה עוד הספקתי לחבק ולנשק אותה ואת נטאשה, את שתיהן ביחד. אחרי זה נסעתי מאושר למשמרת שלי כאן בבר. למחרת בבוקר כשחזרתי לבית החולים ונכנסתי למחלקת היולדות, הרופא התקרב אלי לאט, שם את היד שלו על הכתף שלי, לקח אותי אל המשרד שלו והודיע לי שקרה אסון. "תסחיף מי שפיר" הוא אמר. בהתחלה לא קלטתי מה הוא אומר ושאלתי אותו: "דוקטור, מה זה שפיר?" אז עוד לא הבנתי. הוא הסביר שהמים של ההיריון של נטאשה נכנסו לתוך כלי הדם של מרגריטה והגיעו בבת אחת עד לריאות. לא היה לה שום סיכוי, הוא אמר. זה לא קורה הרבה, רק פעם אחת ב-30,000 לידות.

לא ברור מה קרה לי באותו רגע. אולי זה היה העולם כולו שהתפוצץ לי פתאום בתוך הראש, או שאני התנפצתי לחלקיקים שנפלו לתוך חור עמוק יותר מכל החורים השחורים בחומר האפל של היקום. פתאום נשארתי לבד, רק עם נטאשה שלי, כי אין לי כאן משפחה. על המצבה כתבתי:

כאן קבורה מספרת הסיפורים

מרגריטה.

אלפי סיפורים היא סיפרה

באהבה.

סיפוריה של מרגריטה

הוא היפה מכולם, הקוצר מכולם.

אחרי התסחיף ובזכות נטאשה הבנתי שהתיאוריה של הכול צריכה לחבר את מכניקת הקוואנטים עם חיוך של תינוק. כעת אני חוקר את סודות היקום כל לילה ואת סודות החיים כל יום. אני מחפש הסבר לפלא של החיוך של נטאשה

כשהיא רואה אותי. כל המשוואות הידועות עד היום לא מסוגלות לפתור את חידת הבכי שלה, או את השאלה איך היא משלבת אותיות למילים ואת המילים למשפטים, או את התעלומה הנקראת קקי, פיפי, גיהוק, שיהוק, או את סוד החיוך, או את תעלומת הדמעה, דמעה אחת קטנה. עוד מעט אביא את נטאשה שלי לפעוטון של השכנה ואז יהיו לי כמה שעות לישון.

בוא אגיד לך עוד משהו, כי אני רואה שהשמש כבר עולה וכדאי שיהיה סוף טוב לסיפור שלי. הבעייה האחרונה שנותרה לפתרון בנוסחאות כדי להוכיח את התיאוריה החדשה שלי נפתרה. מצאתי את ההוכחה הסטטיסטית לתיאוריה של הכול. גיליתי שרק פעם אחת בכל 30,000 התנגשויות של יקומים מקבילים נוצר מפץ, מפץ גדול. מישקין הציע לי לשלוח את המאמר לפרסום בעיתון הכי חשוב בעולם המדע, קוראים לו "נייצ'ר". הנה המעטפה, אתה רואה, כבר הדבקתי עליה בול.

=====